

ปัญหาการใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อหวังผลทางการเลือกตั้ง¹

จิรภัทร รัตนโพธิ์²

จากการศึกษาปัญหาการใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อหวังผล³ทางการเลือกตั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัญหาการละเมิดสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ความรับผิดชอบของผู้ควบคุมและผู้ประมวลผลข้อมูล ความรับผิดชอบของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคที่ใช้ประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อหาข้อเสนอนะ ทั้งนี้ยังรวบรวมทฤษฎี แนวคิด และหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องรวมถึงการเสนอแนะการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบของการใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อกฎหมายการเลือกตั้ง เพื่อเป็นการเชื่อมโยงบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องเนื่องกันระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลและพรรคการเมืองทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ เนื่องด้วยสังคมปัจจุบันใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นหลัก จากเดิมอาจมีเพียงการติดต่อสื่อสารทางการพบเจอมากกว่า แต่ในปัจจุบันนั้นมองเห็นได้ถึงวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในทางสื่อสังคมออนไลน์ในการเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ไม่เว้นแต่พรรคการเมืองที่ได้นำเอาสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบประชาสัมพันธ์ การหาเสียง การแจ้งข่าว หรือการอัพเดทข้อมูลทางการเมือง เพื่อที่ต้องการให้ประชาชน รับรู้ รับทราบโดยเป็นการแพร่หลายอย่างมากในสื่อสังคมออนไลน์

การใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์นั้น ได้มีกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองตัวผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ตามสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 25 ที่บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพที่ปวงชนชาวไทยควรจะได้รับ การคุ้มครอง นอกจากนี้ที่บัญญัติคุ้มครองเป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่นบุคคลย่อมได้รับสิทธิและเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ครอบคลุมเท่าที่ใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นว่านั้น ไม่กระทบกระเทือนหรืออันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ การที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ได้มีการร่างและบัญญัติขึ้นมา เพื่อคุ้มครองสิทธิข้อมูลของเจ้าของข้อมูล ด้วยว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบัน มีการล่วงละเมิด สิทธิความเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมาก จนสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือความเสียหาย ให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้า

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาการใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อหวังผลทางการเลือกตั้ง, โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี วงษ์วิจิตร และ คณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสวรรค์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย รัตนเชื้อสกุล

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดลพบุรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³พระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานและกิจการที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564

ของเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการล่วงละเมิดดังกล่าว ทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว ก่อให้เกิด ความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม สมควรกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เป็นการทั่วไปขึ้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูล ไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่บุคคลหรือนิติบุคคลได้กระทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนหรือส่วนองค์กรก็ตาม เนื่องด้วยว่าตามรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดเป็นตัวชี้วัดมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้มองเห็นถึงการพัฒนาการของประเทศเมื่อพิจารณาแล้วเห็นถึงสภาพปัญหาที่ได้รับจึงมีการบัญญัติพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ขึ้น แต่ก็ยังคงมีช่องว่างระหว่างพระราชบัญญัติดังกล่าว เนื่องด้วยมีตัวบทกฎหมายอยู่หลายประการที่ยังคงให้อำนาจอรัฐและมิได้มีการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจอรัฐหรือเรียกว่าการล่วงละเมิดอำนาจอรัฐ โดยที่มิให้อำนาจอรัฐใช้อำนาจโดยอำเภอใจ หรือเพื่อประโยชน์ในองค์กรฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ทั้งนี้ การที่ภาครัฐเข้ามามีอิทธิพลเรื่องการเข้าถึงตัวข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างไม่ต้องได้รับความยินยอมหรือมีการที่ได้รับความยินยอมแต่ได้ละเมิดวิธีการยินยอมไว้อย่างไม่ชัดเจน การที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้นที่ผลบังคับใช้แล้วแต่ยังมีข้อมูลส่วนบุคคลที่มองเห็นอย่างชัดเจนตามความเสียหายที่เกิด ของการใช้อำนาจอรัฐไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อการเมือง การเลือกตั้ง หรือการเข้าถึงตัวผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อที่จะใช้ประโยชน์จากข้อมูลอันเป็นการกระทำที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลถูกละเมิดสิทธิแท้จริงแล้วสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองเป็นไปตามสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ในมาตรา 25 ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่ในปัจจุบันได้พบปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจากบทกฎหมายและช่องว่างแห่งกฎหมายสรุปได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหาการละเมิดสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล การใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อหวังผลทางการเลือกตั้ง มีปัญหาการละเมิดสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 26 ห้ามมิให้เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับข้อมูลที่ละเอียดอ่อนของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนา หรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใดที่อันองเดียวกัน โดยที่ยังมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น เว้นแต่ เพื่อป้องกันหรือระงับความอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยชอบด้วยกฎหมายที่คุ้มครองที่เหมาะสมของมูลนิธิ สมาคมหรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการเมือง ศาสนา ปรัชญา หรือสหภาพแรงงานให้แก่สมาชิก ผู้ซึ่งเคยเป็นสมาชิก หรือผู้ซึ่งมีการติดต่ออย่างสม่ำเสมอ กับมูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวโดยไม่ได้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนั้นออกไปภายนอกมูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรนั้น หรือเป็นข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ

ด้วยความยินยอมโดยชัดแจ้งของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นประโยชน์สาธารณะที่สำคัญ โดยได้จัดทำมาตรการที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานและประโยชน์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

จากการศึกษาปัญหาการละเมิดสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครอง⁴ ข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 26 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล มองเห็นสภาพปัญหาที่ยังคงมีบทบัญญัติของกฎหมายที่มีอาจควบคุมไปถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างแท้จริง และครบถ้วนตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นไปรูปแบบบุคคลกับบุคคลหรือองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน หรือแม้กระทั่งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ที่ปัจจุบันยังคงมีปัญหาข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกนำไปใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในทางการเมืองเป็นจำนวนมาก โดยไม่ว่าเป็นผลประโยชน์ในตัวพรรคการเมืองเองหรือสมาชิกพรรคการเมืองที่ได้รับผลประโยชน์จากการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นมูลละเมิดก่อนนี้เพื่อเข้าถึงตัวบุคคลได้อย่างง่าย และก่อความเดือดร้อน รำคาญใจกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และการที่พรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองใด มิเกิดความเกรงกลัวต่อบทบัญญัติของกฎหมายอาจเป็นได้ว่ากฎหมายได้ระบุนการให้ความยินยอม โดยเป็นข้อยกเว้นแห่งบทบัญญัติของกฎหมายที่ไม่มีการกำหนดการใช้อำนาจของภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรอิสระไว้เป็นการแน่ชัดเพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้ กฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 26 เห็นควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมจากเดิมคำว่า “ยินยอมโดยชัดแจ้ง” ให้มีการเพิ่มเติมกฎหมายว่าการให้ความ “ยินยอมโดยชัดแจ้งโดยเป็นหนังสือ” เนื่องด้วยให้คำนิยามของกฎหมายนั้นมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างของกฎหมายในบทนิยามความหมายนี้จึงสมควรที่จะเพิ่มเติมคำว่า “ชัดแจ้ง” เป็น “ชัดแจ้งโดยทำเป็นหนังสือ” ง่ายต่อความเข้าใจและควรมีการกำหนดการใช้อำนาจขององค์กรที่ได้รับการยกเว้นจาก มาตรา 26 นี้ว่าสามารถกระทำการได้มากน้อยเพียงใดต่อข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ที่จะไม่ได้นำข้อมูลส่วนบุคคลไปถูกใช้ เผยแพร่เกี่ยวกับผลประโยชน์ในทางการเมือง การเลือกตั้ง หรือไม่นำมาเป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบการหาเสียง หรือกระทำการอันเป็นการละเมิดข้อมูลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อเป็นประโยชน์แก่ตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่จะได้รับความคุ้มครองตามสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญและประกอบไปด้วยการได้รับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ประการที่สอง ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ควบคุมและผู้ประมวลผลข้อมูล ความหมายของ “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” และ “ผู้ประมวลผลข้อมูล” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ในบทบัญญัติมาตรา 6 ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลว่าบุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล และกำหนดคำนิยามความหมายของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ว่าบุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้

⁴ บรรเจิด ภาควพันธุ์, ‘ปัญหากฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในธุรกิจประกันชีวิต’ (วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2562), หน้า 10

หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ บุคคลหรือนิติบุคคล ซึ่งดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

โดยกฎหมายตามพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคลได้กำหนดอำนาจหน้าที่และข้อห้ามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล รวมถึงผู้ประมวลผลข้อมูลผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือขณะนั้น การยินยอมต้องทำโดยชัดแจ้งเป็นหนังสือหรือทำผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่ โดยสภาพไม่อาจให้ความยินยอมด้วยวิธีดังกล่าวได้ โดยการแสดงข้อความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้นต้องเป็นการใช้ถ้อยคำที่ง่ายและเข้าใจได้ไม่เป็นการหลอกลวงหรือทำให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเข้าใจผิดในวัตถุประสงค์ ในการขอความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล มองได้เห็นผู้ควบคุมและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการรักษาข้อมูลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล แต่หากกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลนั้น ได้กระทำการหรือละเว้นการกระทำอันเป็นหน้าที่ที่ตนต้องรับผิดชอบในฐานะผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลข้อมูล

ในกฎหมายพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 การพิจารณาโทษในทางอาญาและทางแพ่ง จะเห็นได้ว่าการกำหนดโทษในทางแพ่งกำหนดโทษไว้แก่ตัวผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลเป็นการให้หลักเดียวกันในการพิจารณาค่าความเสียหายที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลต้องรับผิดชอบ แต่โทษในทางอาญามาตรา 79 มาตรา 80 และมาตรา 81 มีแต่การกำหนดโทษของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีการกำหนดโทษอาญาสำหรับผู้ประมวลผลข้อมูลอาจมองได้ถึงปัญหาว่าผู้ที่กระทำความผิดในหน้าที่เป็นผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้น มีอาจเกิดความเกรงกลัวกฎหมาย ถึงความผิดที่ตนเองได้กระทำลงในการกระทำที่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบในฐานะผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

จากการศึกษาปัญหาความรับผิดชอบของผู้ควบคุมและผู้ประมวลผลข้อมูล พิจารณาแล้วเห็นได้ว่าในพระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคลผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลมีความสำคัญต่อการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก โดยที่สภาพปัญหาที่ยังเกิดขึ้นในปัจจุบัน หากมองว่ากฎหมายที่กำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบไว้แล้วนั้นเป็นแนวทางการปฏิบัติที่สามารถเอาผิดผู้ที่กระทำความผิดฐานที่เป็น ผู้ควบคุมหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้น สภาพปัญหาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์คงจะมีการ เก็บ รวบรวม ใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลที่เกิดจากการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลที่ลงน้อยลงหรืออาจจะไม่หลงเหลืออยู่เลย แต่เมื่อพิจารณาบทกฎหมายประกอบกับสภาพปัญหาแล้วนั้น เห็นได้ว่าแม้มีบทกฎหมายที่เข้ามากำกับดูแลหรือควบคุม ก็อาจทำให้สภาพปัญหานั้นหมดสิ้น หรือลดน้อยลงไปได้

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะให้เห็นควรมีการปรับปรุงความรับผิดชอบในทางแพ่งของผู้ควบคุมและผู้ประมวลผลข้อมูล ควรมีบทบัญญัติเพิ่มเติมที่เป็นการบัญญัติความรับผิดเป็นจำนวนค่าความเสียหายในฐานความผิดนั้นเป็นการเฉพาะเจาะจงและจึงให้อำนาจศาลเพื่อพิจารณาไปตามความเสียหายที่เป็นข้อเท็จจริงประกอบ เนื่องจากมาตรา 77 และ 78 ที่กำหนดความรับผิดชอบในทางแพ่งไว้กำหนดแบบกว้างไม่มีมาตรา

ที่กำหนดฐานความผิด ที่สามารถเรียกความเสียหายได้เป็นการเฉพาะ และในส่วนความรับผิดในทางอาญา มาตรา 79 – 81 ไม่มีการกำหนดโทษที่เกี่ยวกับตัวผู้ประมวลข้อมูลไว้ มีเพียงโทษทางอาญาในส่วนของการกระทำความผิดของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไว้นั้น⁵

ทั้งนี้ เห็นว่าควรมีกฎหมายที่มีการกำหนดโทษในทางอาญาสำหรับผู้ประมวลข้อมูลไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อให้เกิดความเกรงตัวต่อกฎหมายที่จะกระทำความผิดในครั้งต่อไป ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือมีเจตนาก่อให้เกิดความเสียหายนั้นก็ตาม ควรแก้ไขคุณสมบัติของผู้ประมวลผลข้อมูลและผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ให้เป็นไปอย่างมาตรฐานที่สมควรจะได้รับการตรวจสอบ และความไว้วางใจจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ เพื่อจะเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

ประการที่สาม ปัญหาความรับผิดของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคที่ใช้ประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ การกระทำการเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนโดยหน่วยงานรัฐ ซึ่งมีต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติและบ้านเมืองคือสิ่งสำคัญสูงสุดแต่ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลืมนำถึงหลักสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่มีความสำคัญ เช่นเดียวกันการออกกฎหมายใด ๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจึงเป็นเรื่องที่ต้องพึงระวังเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นในการที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะทำการเก็บรวบรวม ใช้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของบุคคลใด จะต้องพิจารณาถึงหลักความโปร่งใส หลักประโยชน์สาธารณะ

ทั้งนี้ ข้อยกเว้นของหลักความยินยอมในมาตรา 24 ที่บัญญัติว่า ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเว้นแต่ เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจอธิปไตยได้มอบให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการปฏิบัติตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล การให้อำนาจอธิปไตยในการได้รับการยกเว้นการขออนุญาตเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น ตามบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นการกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการดูแลและจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับประชาชน เป็นหลักประกันว่ารัฐจะต้องดำเนินการหากไม่ดำเนินการ ประชาชนสามารถฟ้องร้องให้รัฐดำเนินการได้ดังที่กล่าวข้างต้น ซึ่งจากการบัญญัติหน้าที่ของรัฐ

จากการศึกษาปัญหาความรับผิดของพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคที่ใช้ประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 24 เป็นห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเว้นแต่เป็นการจำเป็นเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินการกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือปฏิบัติหน้าที่ในการใช้อำนาจอธิปไตยได้มอบให้แก่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเว้นแต่ประโยชน์และความจำเป็น

⁵ สมชาย ปรีชาศิลป์กุล, รายงานการวิจัย เรื่อง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ 2558, หน้า 11.

ดังกล่าวมีความสำคัญน้อยกว่า สิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เป็นการจำเป็นในการปฏิบัติ ตามกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรม และในการเข้าถึงข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลกระทำได้ที่จำเป็นเท่านั้น กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีหน้าที่รับผิดชอบ และมีบทบาทหลักในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในฐานะผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลดังกล่าว ซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะกระทำการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ หากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนหรือในขณะนั้น เว้นแต่บทบัญญัติ แห่งพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้กระทำได้ตามมาตรา 19 ประกอบมาตรา 24 โดยที่การขอ ความยินยอมต้องทำโดยชัดแจ้งเป็นหนังสือหรือกระทำโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์นิยามของผู้ควบคุม ข้อมูลและมีการกำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวกับมาตรการการกำกับดูแลการถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐไว้เป็นการ เฉพาะ

รวมไปถึงมีบทบัญญัติในความรับผิดที่รัฐใช้ประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ ไว้ทางแพ่ง เรื่องค่าใช้จ่ายที่รัฐกระทำการอันมิชอบนั้นกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและโทษอาญาในการกระทำ อันมิชอบด้วยกฎหมายที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้อำนาจและขอบเขตที่รัฐ สามารถกระทำได้ รวมไปถึงการเพิ่มโทษหากมีการกระทำความผิดซ้ำ และโทษร้ายแรงไปถึงการเพิกถอน พรการการเมืองในการทำการสุจริตดังกล่าวที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันส่งผลกระทบต่อประเทศชาติและ ประชาชนในประเทศ เพื่อให้ผู้ที่กระทำความผิดนั้นเกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดนั้น และไม่ใช่อำนาจจากช่องว่างของกฎหมายตามอำเภอใจ หรือทำการทำเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมือง หรือส่วนตัว โดยสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นคือการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบ การที่รัฐหรือพรรคการเมือง สมาชิกพรรค การเมือง หรือบุคคลใดที่กระทำความผิดนั้นต่อตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือ ประโยชน์ส่วนรวมแต่ในเชิงหวังผลในทางการเมือง หรือการหาเสียง การเลือกตั้ง ที่อาจใช้ช่องว่างของ กฎหมายหาผลประโยชน์แก่ประชาชนหรือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่ตนได้ทำการ เก็บ รวบรวม เพื่อใช้ ประโยชน์ในทางหาเสียง การซื้อเสียง หรือประโยชน์ส่วนอื่นใดที่เป็นไปเพื่อการได้มาโดยทุจริตที่อาศัย ช่องว่างของกฎหมาย เพราะสื่อสังคมออนไลน์เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการง่ายต่อการหาข้อมูล เพื่อจะกระทำ การสุจริต ไม่ปฏิบัติตามมาตรการที่กฎหมายกำหนดอำนาจให้สามารถกระทำได้โดยปัญหานี้จะต้องแก้ไข โดยเร็ว หากยังมีช่องว่างแห่งกฎหมายที่เปิดช่องให้รัฐ กระทำการใช้อำนาจได้อย่างอำเภอใจ หรือไม่มี มาตรการในการถ่วงดุลอำนาจรัฐ และไม่มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะเจาะจง ในโทษทางแพ่งและทางอาญาที่ รัฐหากใช้อำนาจโดยมิชอบ ใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตน มุ่งหวังผลเพื่อประโยชน์ทางการเมืองและเพื่อ มุ่งหวังผลในทางการเมืองเลือกตั้ง

ทั้งนี้ การเลือกตั้งแน่นอนแล้วว่า ขั้นตอนในการเลือกตั้งก็จะต้องมีการหาเสียงและมีการได้มาซึ่ง คะแนนในการเลือกตั้ง มองเห็นได้ว่าผลประโยชน์สูงสุดที่พรรคการเมือง หรือองค์กรภาครัฐหรือองค์กร อิสระตามรัฐธรรมนูญนั้น มุ่งหวังผลประโยชน์เรื่องคะแนนเสียงได้การเลือกตั้ง เพื่อที่จะนำข้อมูลส่วน

บุคคลนั้น เข้าไปเจาะกลุ่มประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการซื้อเสียง ช้อตสิทธิ์ หาเสียงหรืออย่างไรก็ตามที่อาศัยการใช้อำนาจของรัฐที่กระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย เพื่อหวังผลทางการเลือกตั้งที่จะได้มา

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ เห็นควรแก้ไขมาตรา 24 พระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 และมีการกำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวกับมาตรการการกำกับดูแลการถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐไว้เป็นการเฉพาะ รวมไปถึงมีบทบัญญัติในความรับผิดชอบที่รัฐใช้ประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ ไว้ทางแพ่งเรื่องชดเชยค่าเสียหายที่รัฐกระทำการอันมิชอบนั้นกับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล และโทษอาญาในการกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมายที่พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้อำนาจและขอบเขตที่รัฐสามารถกระทำได้ รวมไปถึงการเพิ่มโทษหากมีการกระทำความผิดซ้ำและโทษร้ายแรงไปถึงการเพิกถอนพรรคการเมืองในการทำการทุจริตดังกล่าวที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อันส่งผลกระทบต่อประเทศชาติและประชาชนในประเทศ เพื่อให้ผู้ที่กระทำความผิดนั้นเกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำความผิดนั้น และมีใช้อำนาจจากช่องว่างของกฎหมายตามอำเภอใจ หรือทำกระทำเพื่อหวังผลประโยชน์ทางการเมืองหรือส่วนตัว⁶

ประการสุดท้าย ปัญหาการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล การหมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ตหรือเป็นการหมิ่นประมาทที่กรณีมีข้อมูลที่ได้รับรู้หรือรับฟังมาแพร่กระจายต่อบุคคลที่สามมันเป็นองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด โดยการหมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ตเป็นการหมิ่นประมาทประเภทที่ผู้กระทำการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นรูปแบบในการกระทำความผิด โดยต้องมีการปรับความรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและอาญา โดยเป็นลักษณะที่กระทำความผิดโดยรูปแบบลายลักษณ์อักษร การหมิ่นประมาทข้อมูลส่วนบุคคล โดยข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ชื่อ ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ อีเมล ข้อมูลทางการเงิน ข้อมูลสุขภาพ และข้อมูลอื่นใดที่สามารถระบุตัวตนของบุคคลได้ การเปิดเผยต่อสาธารณชน หมายถึงการเปิดเผยข้อมูลให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของข้อมูลรับทราบได้ ไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน การเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต หรือวิธีการอื่นใด ไม่ได้ได้รับความยินยอม เจ้าของข้อมูลต้องไม่ได้ให้ความยินยอมในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหาย การเปิดเผยข้อมูลอาจทำให้เจ้าของข้อมูลได้รับความเสียหายทางชื่อเสียง เกียรติยศ หรือทรัพย์สิน

โทษทางกฎหมายผู้ใดกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ ข้อยกเว้นที่ต้องรับโทษทางกฎหมายคือได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลเปิดเผยโดยเจ้าหน้าที่รัฐตามหน้าที่เปิดเผยเพื่อปกป้องสิทธิหรือเสรีภาพของตนเองหรือผู้อื่น เปิดเผยเพื่อประโยชน์สาธารณะ การป้องกันการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ควรปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองอย่างระมัดระวังไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น โดยไม่ได้ได้รับความยินยอมหากพบว่ามี การเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับ

⁶ ธนู พุ่มพวง, บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญ เรื่อง หน้าทำการเลือกตั้ง, วารสารกลุ่มกฎหมาย พัฒนากฎหมาย หน้า 5.

ความยินยอม ควรรีบแจ้งเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามกฎหมายและยังมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปประกอบทำสื่อ ข่าวสารทางสื่อสังคมออนไลน์ และการนำข้อมูลนั้นเป็นเท็จเข้าสู่ระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยเป็นการใช้ข้อมูลของบุคคลอื่นที่มีตัวตนของผู้กระทำ หรือการกระทำที่นำข้อมูลบุคคลอื่นทำการปิดบังตัวตนอันแท้จริงของผู้กระทำความผิด ทำให้เกิดความเสียหายโดยแพร่หลายทางสื่อสังคมออนไลน์

จากการศึกษา ปัญหาการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล พระราชบัญญัติข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562 ได้กำหนดความรับผิดชดใช้ความเสียหายทางแพ่งไว้ใน มาตรา 77 เป็นกรณีที่ต้องชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล แต่ไม่ได้มีการกำหนดมาตรการในการชดใช้ค่าเสียหายเพื่อเป็นแนวทางเดียวกันในการพิจารณาค่าความเสียหายในเบื้องต้น มีเพียงแต่ให้อำนาจศาลในการพิจารณาความเสียหายไว้ในมาตรา 78 เท่านั้น ในส่วนโทษความผิดในทางอาญามีการกำหนดไว้โดยรวมเช่นเดียวกัน ซึ่งบทบัญญัติมีหลักการคล้ายกับความผิดฐาน หมิ่นประมาท และการกระทำการละเมิด แต่ไม่ได้มีการให้ความหมายไว้อย่างเป็นการเฉพาะว่ากรณีที่บุคคลที่กระทำการหมิ่นประมาทก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตัวเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลนั้น บุคคลที่กระทำความผิดต้องรับผิดชอบทางอาญามากน้อยเพียงใด จึงต้องอาศัยใช้หลักกฎหมายทั่วไปเพื่อนำมาร่วมพิจารณาความผิดดังกล่าว อาจกระทบถึงแนวทางการดำเนินคดีที่อาจไม่ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน

ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะ เห็นสมควรว่าควรมีการกำหนดฐานความผิดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นฐานความผิดที่กำหนดทั้งโทษในทางแพ่งและทางอาญา เพื่อให้มีกฎหมายที่เป็นทางในการปฏิบัติแนวทางเดียวกัน เป็นผลดีต่อตัวผู้ได้รับความเสียหายและผู้ที่มีหน้าที่ดำเนินการแทนผู้เสียหายจากการถูกหมิ่นประมาทข้อมูลส่วนบุคคลนี้ด้วย ด้วยเนื่องว่าการที่จะนำโทษปรับทางอาญาหรือการชดใช้ค่าความเสียหายจากผู้ที่ถูกกระทำการหมิ่นประมาทนั้นยังคงต้องมีการนำหลักกฎหมายทั่วไปมาปรับใช้ ไม่ว่าจะเป็นส่วนของประมวลกฎหมายอาญาในเรื่องฐานความผิด หรือเป็นส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งที่เป็นเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายจากผู้ถูกกระทำการหมิ่นประมาททางข้อมูลคอมพิวเตอร์ สื่อออนไลน์ หรือนำข้อมูลอันเป็นการสื่อถึงตัวผู้เสียหายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมในส่วนเรื่องการพิจารณาการเพิ่มโทษหรือลดโทษให้ยังคงเป็นการใช้ดุลพินิจของศาลตามที่ได้มีการกำหนดบทลงโทษไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ทั้งนี้ สมควรให้มีมาตรการในการตรวจสอบผู้ที่เป็นผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัดและเร่งด่วน เพื่อให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้นได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายโดยเร็ว และได้รับความยุติธรรมอันเป็นการส่งผลไปถึงตัวบุคคล องค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ เพราะความเสียหายที่เกิดขึ้นปัจจุบันมิได้เกิดขึ้นเพียงแก่บุคคลกับบุคคลเท่านั้นแต่มีผลกระทบไปถึงสภาพการเป็นอยู่ ของเศรษฐกิจ และประเทศชาติที่กำลังพัฒนา เพื่อให้การเป็นอยู่ร่วมกันในสังคมไทยนั้น เป็นไปอย่างสงบสุขปราศจากการหาช่องว่างของกฎหมายเพื่อประโยชน์ส่วนตน หรือองค์กรใด องค์กรหนึ่งที่ได้กระทำลงอย่างมิเกรงกลัวกฎหมาย หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

เอกสารอ้างอิง

บรรเจิด ภาคพันธุ์, ‘ปัญหากฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในธุรกิจประกันชีวิต’ (วิทยานิพนธ์
นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2562)

สุมาลี วงษ์วิจิต. ระเบียบวิธีวิจัยทางกฎหมาย : แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
สมชาย ปรีชาศิลป์กุล, รายงานการวิจัย เรื่อง เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธตาม
บทบัญญัติแห่งกฎหมาย, สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ 2558, หน้า 11.

ธนุ พุ่มพวง, บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญ เรื่อง หน้าที่การเลือกตั้ง, วารสารกลุ่มกฎหมาย
พัฒนากฎหมาย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2550), (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ,
2558), หน้า 2.

พระราชกฤษฎีกากำหนดหน่วยงานและกิจการที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่ง
พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564